

Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

Una excursió d'hivern a La Renclusa

EN apropar-se el Nadal de l'any 1922 la manca de neu era general en tot el Pirineu Català i els skiadors de la «Secció d'Esports de Muntanya» estaven condemnats a un forçós atur. Solament pocs dies abans de Nadal venien noves d'una bona nevada a la regió de la Maladeta i fou llençada la idea de fer-hi una excursió. Constituïa el principal obstacle la manca de temps, i finalment queda això solventat establint el següent itinerari: sortida de Barcelona el 23 al vespre per Cerbère i arribada a Luchon a les 10 del 24, posant-se en camí seguidament cap a La Renclusa, anant en auto fins l'Hospice de France, o sigui 10 quilòmetres més amunt i seguint amb skis després. L'horari d'estiu de Luchon a La Renclusa és d'unes 8 hores i, malgrat la neu, tenint en compte que pensàvem fer la primera part en auto, esperàvem ésser a La Renclusa a entrada de fosc del dia 24. El dia de Nadal es volia esmerçar intentant l'ascensió de la Maladeta, bon xic dubtosa, o en últim cas de l'Aneto, que ja havien fet anteriorment dos dels que vindrien amb nosaltres. El 26 pensàvem retornar a Luchon pel mateix camí i a la tarda agafar el tren de retorn a Barcelona. Aquest era el pla general de l'excursió i totseguit foren sis els que es disposaren a pendre-hi part: En Josep Puntas, els germans Estasen, En Joan Navarro, En Carles Feliu i el que sotscriu.

Per afers personals m'era precis anar a Puigcerdà i així el 23 al matí deixava Barcelona, al migdia era a Puigcerdà, i a la tarda agafava el tren elèctric de Villefranche. A Perpinyà, minuts abans de la mitja nit, m'ajuntava amb els meus companys i tots plegats fèiem els canvis de tren a Narbonne i Toulouse, esperant en aquest darrer lloc i durant més de dues hores el tren de Luchon. Amb aquestes llargues esperes i la gentada que amb motiu de les vacances viatjava en els trens francesos, anàrem incòmodes i amb prou feines poguérem cloure els ulls alguna estoneta en tota la nit. Quan llustrejava va arribar l'express París-Luchon i en ell continuem el viatge. En la matinada clara se'ns aparegué la llarga i encara llunyana carena pirenenca, blanca de neu, que semblava reservar-nos, llavors, altres secrets i emocions més agradoses de les que després hi trobàrem.

Així fou com després d'una nit de viatjar en trens atapeïts de gent, després d'una sèrie de canvis de tren i de vigilar curosament els nostres skis facturats, — no fos cas que els descuidessin, — arribàvem vers les 10 hores del 24 de desembre a la joliva i polida vila termal de Luchon situada a 629 metres d'altitud.

Haviem planejat acabar d'aprovisionar-nos aquí i contractar mentrestant un auto que ens pugés, nosaltres, skis, motxilles i *piolets* fins a l'Hospice de France i per gestionar tot això ens encaminàrem a la fonda d'En Lueza, el simpàtic aragonés de Luchon. Aquí ensopegàrem amb el primer contratemps: a l'hivern no queda a Luchon cap vehicle dels que hi ha a l'estiu i sigué impossible trobar un auto, ni gros ni petit. Tampoc ens pogueren donar cap seguretat de trobar un carruatge i, en tot cas, calia esperar molta estona fins a conèixer el resultat de les gestions. I per no perdre més temps, que prou tard era, a les 11 tocases deixàvem Luchon i la seva Allée d'Etigny, marxant a peu i carregats pesadament amb skis i motxilles per la carretera plena de fang. Tot i la càrrega feixuga poguérem fruit de les belleses que amaga la Vallée de la Pique i les seves boscúries gegantines.

Mancaven encara un parell de quilòmetres, quan damunt la carretera començàrem a trobar una prima capa de neu glaçada, mes era prou bona per posar-se els skis, cosa que fèrem totseguit, puix així ens alleugerírem d'un bon tros. Eren aprop de les 3 de la tarda quan arribàvem a l'Hospice de France, a 10 quilòmetres de Luchon i 1360 metres alt., havent pujat, per tant, més de 700 metres des de nostra sortida de Luchon.

Per tal de reposar una mica i pendre aliment, entràrem a

l'Hospice trobant a peu pla una ampla cambra amb llar de foc i llenya i també una gran màrrega i palla per passar-hi la nit. Si el nostre programa no hagués estat tan mancat de temps, aquell jorn hauria calgut restar allí fent skis per aquells voltants, deixant per l'endemà la travessia dels ports i el traslladar-se a La Renclusa. Mes aleshores, amb el desig d'arribar aquella mateixa nit a La Renclusa aquesta idea, que després veiérem tan lògica i que tant ens recà de no haver realitzat, no se'ns acudí o, al menys, ningú va proposar-la. Solament a l'Hospice i dins un amagatall hi quedaren unes quantes coses menys necessàries, puix s'imposava alleugerir de pes les motxilles. Sense cap temença i sense cap sospita seguirem amunt a 2/4 de quatre quan el jorn començava a decaure i es preparava un bon i quiet capvespre de la vetlla d'aquell Nadal casolà i patriarcal, que nosaltres anàvem a passar arrocegant-nos desesperadament pels replecs paorosos de La Maladeta. Pausadament, anàvem enfilant-nos del fons de la vall, seguint les ziga-zagues d'un camí que s'obria en mig d'un boscatge jove de faigs. Al nostre davant, presentava encara un bon aspecte el pic de la Pique amb el port de Benasque, i el port de la Monjoia s'apareixia llunyà i elevat. El bosc i la vegetació anaren finint, entrant aleshores en extensos camps de neu, dessota l'Entecade, fent ja via dretament vers el S. cap a la Monjoia. Era ja nit closa i una petita i allargada lluna en quart creixent era suficient per indicar-nos el camí, puix estàvem avesats a fosca. La neu era en aquest tros ben abundosa, mes a estones era glaçada i altres tova i polsosa i, per tant, no podiem avançar amb gaire rapidesa i ens véiem obligats a anar guanyant alçària d'una faisó quelcom fatigosa.

A les 8 érem al port o coll de la Monjoia en la frontera franco-aranesa, a 2.115 metres, i tots teniem el convenciment d'haver fet ja la part més pesada de l'excursió, puix era la de major desnivell. La nit era quieta i sortosament no bufava un alè d'aire. Temperatura 4º sota 0. Amb l'escassa claror que la lluna donava amb prou feines s'arribaven a veure les muntanyes properes, que amb la neu prenien tonalitats verdoses poc perceptibles. Mes allà, tot era foscuria, endevinant-se on finien les muntanyes pels punts brillants i guspirejants de l'estelada. Mirant enrera, com un botó de foc dins les tenebres, Superbagnères il·luminat era la única recordança de la humanitat que es disposava a festejar una festa assenyalada. Mai com aleshores rebérem una impressió tan gran i tan fonda de la solitud i del silenci de la muntanya! Sense neguit ni pressa, confiant encara arribar a La Renclusa a la mitja nit, seguirem la marxa si-

lenciosa l'un darrera l'altre, amb grans moviments pausats i rítmics, sense altre brogit que el fregar dels skis i el colpejar dels bastons. Sols de tant en tant s'entenia un mot, una pregunta que no sempre tenia resposta, mentre continuàvem la marxa massa lenta per les amples carenes que del port de la Monjoia menen al de la Picada. En aquest tros la neu havia sigut ventada i no era gaire abundosa; els skis topaven amb els rocs mal coberts i això dificultava més la marxa.

Fou aquí, quan marxant sempre en filera índia, els darrers reberen una sorpresa que arribà a neguitejar-los. Seguint per les pistes que marcaven els capdavaners, sentiren de sobte, a llur costat mateix, una remor fonda i breu que alhora tenia l'aspra d'un cop sec i el bategar d'ales d'un gros ocell que hagués alçat el seu vol d'entremig de nosaltres. Ens preguntàrem estranyats què podia ésser aquell soroll allí dalt i a aquelles hores i quina mena d'ocell sinistre podia sorgir a tocar de nosaltres. Els de davant no havien sentit res. Com que els que ho havíem sentit, casualment portàvem el *piolet* penjat damunt la motxilla se'ns acudí, amb cert esverament, si podria tractar-se d'una nova i desconeguda manifestació dels fenòmens elèctrics, sobretot en mirar el cel entelat per una boirina, i trobar-nos ja a considerable alçària, mes no passàvem per cap aresta, ni créiem tampoc que aquell com bategar d'ales pogués tenir un tan temible origen. Aquestes commocions o batzegades de l'aire es repetiren varies vegades, mes sempre entre els que formaven la cua de la caravana, fins que també la sentiren els capdavaners. A l'últim poguérem endevinar que aquella remor misteriosa era produïda per l'enfonsament de les capes superiors de neu, provocat pel nostre pes, dins de cavitats buides, i el soroll i el xiulet subterrani el produïa l'aire comprimit per la neu.

Arribats a sota el port de la Picada i a tocar els Clots de l'Infern s'imposava un curt repòs i probàrem d'alleugerir quelcom la motxilla d'algué que, pel que es planyia, devia resultar-li excessivament pesant. Els préssecs confitats que menjàrem, recoberts d'una crosteta de gel, haurien resultat exquisits menjats en altres indrets quelcom més confortables. Totseguit reanusàrem la marxa posant-nos novament els skis per intentar la pujada final del port.

Sense les dificultats que esperàvem, guanyàrem el cap del port més enllà de les 11 de la nit. Fins aleshores ens havia il·luminat un xic la petita lluna, mes precisament en arribar dalt del port la veiérem donar la última ullada per darrera el pic d'Alba, quedant totes aquelles grandioses i desertes encontrades dins les més fosques te-

nebres. A previsió, dúiem ja un parell de fanalets plegables i els encenguérem i fent-nos llum i ben aprop els uns dels altres baixàrem amb els skis a coll els primers metres. En tornar-se totseguit la pendent més suau, com que la neu era bona, decidírem posar-nos els skis i anar avall patinant amb compte. Els que duïen els llumets anaven bastant bé, tot practicant l'skiada amb el fanal a la mà. Els altres ja era diferent, puix no veïen res i sols els skis acusaven els desnivells i canvis de terrenys en embalar-se o deturar-se de sobte. Fins hi hagué qui, sense veure'l, anà a caure dins un sot de vent o gran embut obert en la neu i després passà una estona desagradable per sortir-ne, puix no sabia on es trobava, ja que per tots costats topava amb altes parets de neu.

Quan havíem baixat d'aquesta manera un bon tros i quan ens créiem anar tots plegats notàrem que mancava un company. El cridàrem i a l'últim respongué de molt enlaire dient-nos que tenia avaria en una fixació i que probava d'arranjar-la, puix no podia seguir baixant. Nosaltres l'avisàrem que calia que ho arreglés tot seguit ja que en parar-nos sentíem instantàniament el fred viu que feia. En anar a beure el vi d'una de les botes que dúiem, trobàrem que s'havia glaçat totalment. Més tard, es glaçà igualment el que portàvem en les cantimplores d'alumini, col·locades dins les motxilles i algunes a tocar de l'esquena d'on rebien bon xic d'escalfor.

Fins aquí, havíem experimentat solament els contratemps propis d'una excursió nocturna i d'una excursió hivernenca, mes aleshores començaren les grosses penalitats d'aquella nit inoblidable. El fred ens prenia depressa i el company no baixava i per no restar parats pujàrem un tros amunt a cercar-lo i nostres ulls, acostumats a la fosca, s'esforçaven, endebades, en voler veure davallar l'amic reraçagat. Al fi el veiérem proper, forcejar les fixacions, alçar-se, donar pocs passos i tornar a caure, exclamant sovint «no pot ésser, així no puc seguir». Anàrem fins a ell, i a la claror del llumet inspeccionàrem la fixació. Aquesta era avariada, mes de dia en un moment hauria sigut reparada, però a aquelles hores, amb la fosca i sobre tot amb el fred era impossible, puix les corretges s'havien glaçat i eren rígides com vidre. Nostres mans, mig insensibles, malgrat els guants, no podien pas resistir el forceig dins la neu i el gel. Nostre company provà d'anar sense skis, i aleshores s'enfonsava fins a la cintura i no podia avençar.

Dos dels nostres, mig gelats per la llarga espera i no podent resistir més, marxaren avall emportant-se'n un dels dos llumets. Restàvem allí dalt quatre homes a punt d'ésser presos pel fred, i un

d'ells impossibilitat de poder continuar amb els skis. La situació era crítica i els moments ben compromesos. Després de les temptatives fetes inútilment, no calia esperar ja aconseguir l'arranjament de la fixació. I el fred cada vegada se'ns ficava més endins, mentre el nostre company implorava encara un moment més per una darrera temptativa.

Però havent resultat també inútil, es feu càrrec de la realitat d'aquells moments, plantà els skis dins la neu, deixà la seva motxilla, la més pesant i proveïda de totes, i silenciosament seguí avall darrera nostre.

Des d'aquell moment la unitat moral de la caravana estava trencada, desfeta, i malgrat que tots continuéssim avall no sabíem pas si tots arribariem a La Renclusa. Amb tot això, era més enllà de la mitja nit, el moment clàssic de la nit de Nadal i les hores que es presentaven les véiem llargues i pesades.

Afortunadament per l'amic, ens havíem decantat poc cap a l'esquerra i havíem errat el camí que va del port a la vall de l'Ésera, sortint al dessobre d'unes fortes pendents impossibles de baixar amb els skis posats a aquelles hores. Deguérem treure'ns-els i aleshores restà més animat, puix veia que tots ens trobàvem en el seu cas. A 200 metres de fondària, sota nostre mateix, com en el fons d'un pou es distingia amb prou feines un llumet: el dels dos companys que anaven baixant per allí. Per sort la neu era poc glaçada i aquelles fortes pendents pogueren ésser fetes baixant dretament, enfonsant-nos, però, sovint en els buits de la neu o topant amb pedres mal amagades. Finalment poguérem tornar a reunir-nos tots plegats i acabar de baixar cap al pla d'Estanys. La solució de quedar-nos a dormir en alguna barraca feia estona l'hauríem acceptada, però ningú de nosaltres recordava haver-ne vist cap, de manera que ens calia pujar aquella mateixa nit fins a La Renclusa. En trobar les pendents més suaus ens tornàrem a posar els skis, recomenant al company que no en portava que seguís les petites carenes i llocs més nets de neu, mentre nosaltres tres procuràvem cercar indrets practicables pels nostres skis. Tota la neu que hi havia era caiguda tres o quatre dies enrera i com que era la primera de l'hivern no havia tingut temps d'igualar el terreny, sinò que la neu primerenca d'un gruix de més de mig metre tapava igualment els englevats, les mates i les pedres. A més, la llum del fanalet il·luminava solament 4 o 5 metres al voltant i així era ben difícilós anar fent camí. Serien les 2 de la matinada quan érem al pla d'Estanys i gràcies al pregon coneixement que la major part teníem d'aquelles

contrades s'agafà justament el camí de pujar a La Renclusa. Erem a tres quarts d'hora d'aquest Xalet-Refugi, segons l'horari d'estiu, i el teniem situat encara no a 300 metres més amunt de nosaltres, però aquest últim tros resultà aquella nit tan llarg i dificultós que de tota l'excursió i de totes les contrarietats sofertes, cap com aquella pujada a La Renclusa ens ha deixat una recordança tan impressionant i tan forta que fins ens ha fet mig oblidar totes les altres. L'horeta escassa de l'estiu s'allargà aquella nit fins a tres hores mortals, inacabables. La neu, en gruixària insuficient, ho tapava amb uniformitat i les arrels, les pedres, les mates i les capes de gel eren altres tants paranys posats als nostres skis que tan prompte els sentíem relliscar de costat sota nostres peus com els trobàvem clavats i presoners entre dues pedres o lligats amb alguna arrel. Cada entrebanc era una caiguda i obligava a violents esforços per alliberar l'ski i poder reanudar la marxa, i nostra resistència i els ànims començaven a decaure, puix feia moltes hores que fèiem camí, anàvem molt carregats i estàvem mancats d'alimentació sòlida. Amb aquell fred no calia pensar en deturar-se i menjar quelcom de dins la motxilla.

Cercant cada u en la foscúria aquells indrets que menys dolents semblessin, ens anàrem separant, restant a les fosques, puix ningú pensava en utilitzar els llumets. Fins a La Renclusa no veiérem altra cosa que ombres i més ombres, unes d'arbres, altres de roques i altres escampades ençà i enllà que s'anaven movent a poc a poc, i que dificultosament guanyaven alçària en mig d'un silenci absolut que, de tant en tant, era trencat per un gemec, per una exclamació o pel soroll apagat de la caiguda d'un cos damunt la neu. Quan quèiem, i era ben sovint, ens venia un irresistible desig d'ajeure'ns sobre la neu, que trobàvem flonja i deliciosa com mai, una són dolça ens prenia i semblava arribada l'hora del ben guanyat descans. Que bé s'estava en aquells moments! Mes, per sort, sabíem tots prou bé el parany de mort que aquella són tan dolça ens amagava i amb un gran i darrer esforç tornàvem a alçar-nos per continuar la lluita i fer camí fins a la propera Renclusa tan desitjada. A voltes, ens semblava que sense skis aniríem millor, i ens els tréiem, i llavors véiem que tampoc anàvem bé i que igualment ensopegàvem amb les pedres i els obstacles. Mes, al menys, inconscientment, anàvem donant nous ànims a l'amic, que dificultosament seguia sense skis, puix en veure que nosaltres també ens els treiem a estones, entenïa que tampoc amb els skis posats la cosa era gaire més planera.

Malgrat tot, havíem fet el primer tros de la pujada que ens re-

sultà el més pesat de tots. Ara ja véiem, enlaire encara, el lloc d'emplaçament de La Renclusa, i distingíem a estones, sota la neu, el camí de ferradura que hi m^ona, els pins s'havien esclarit bon xic i era més fàcil avençar. Erem, doncs, a tocar-hi i això ens infondí nou coratge, puix ja es tractava solament d'anar aguantant tot el temps que ens fos necessari, amb l'esgotament que portàvem, fins arribar a La Renclusa. Anàvem pujant gairebé d'esma i cada pocs metres devíem parar-nos a pendre alè. Pujàvem descrivint amples revoltes i amb desesper véiem, en arribar a un extrem, que sols havíem guanyat uns pocs metres d'alçària en relació amb la zig-zaga inferior. Era ja cap a la matinada. Sí fins allí la nit havia sigut quieta, per bé que fredíssima, aleshores va girar-se un airet lleuger que feia, però, sentir amb tota intensitat les rigors d'aquelles baixíssimes temperatures. No crec que cap de nosaltres tingui actualment noció exacta del que arribàrem a sofrir aquella vetllia, ni del temps que va durar.

Poc abans de les 5 de la matinada, el que anava al davant llençà el crit de «Ja hi som» que retrunyí una estona per aquelles solituds infonent darrers ànims als que encara estaven enrera. Minuts més tard anaven arribant a petits intervals els altres, excepció feta de dos que, desorientats per la fosca, passaren amunt sense veure La Renclusa i la cercaven endebades dins les ombres fantàstiques de les roques i dels pins.

Fou precís que de dins de La Renclusa els sortissin a cridar perquè poguessin trobar-hi i això que estaven no més lluny de 50 metres d'allí. Just en trobar-nos aplegats dins la barraca de La Renclusa va semblar-nos com si fugís ja la meitat del cansament que portàvem. Dins la barraca hi havia una xemeneia amb llenya bona i abundant, una taula i un bon jaç de palla damunt dues màrfegues. Aviat fou encès foc per preparar-hi quelcom calent i reconfortant, puix des de Barcelona no havíem menjat calent i a l'Hospice de France, — catorze hores abans! — havíem fet el darrer àpat.

En total havíem estat des de Luchon el temps llarguíssim de divuit hores, sempre amb la feixuga càrrega, sense cap llarg descans. Si abans ens haguessin dit el que després va succeir-nos, segur que ens en hauríem burlat.

Tots ens sentíem amb forta formigor i dolor a les mans i als peus, produïdes pel fred. I de fet, tots els teníem mig insensibles, vermells o bé morats. Calgué fer reaccionar totseguit els nostres peus amb neu primer, amb aigua o vi febi després, i malgrat tot, tant En Feliu com jo, restàrem amb els peus dolorits i els al-

Gl. LL. Estasen

MUNTANYES ARANESES DES DEL PORT DE LA PICADA

Gl. LL. Estasen

EL MALL PINTRAT

Cl. L. Estasen

LA MALADETA DES DE L'ESTANY DE LA RENCLUSA

Ol. J. M. Gallera

PUJANT AL PORT DE LA PICADA - AL FONS EL PERDIGUERO I POSETS

Cl. Ll. Estasen

BOSC APROP DE L'HOSPICE DE FRANCE

Cl. L.^a Estasen

GRANGES EN EL CAMÍ DE L'HOSPICE DE FRANCE A BAGNÈRES DE LUCHON

Cl. J. M. Estasen

CERCLE DE COLOMÉS, DES DE L'ESTANY DE LA LLOSA

Cl. J. M. Estasen

RIBERA DE L'AIGUAMOIX DES DE L'ESTANY CLOTÓ

Cl. J. M. Estasen

GRAN TUC DE RATERA (2.856 MTS.) DES DE L'ESTANY UBAGO

Cl. J. M. Estasen

GRAN TUC DE COLOMÉS (2,935 MTS.)

Ol. J. M. Estasen

SERRA DE CRABES DES DEL PORT DE RATERA

Ol. J. M. Estasen

PICS DE SABUREDO DES DEL PORT DE RATERA

Cl. J. M. Estanen

REGIÓ DE RATERA - PICS DE SABUREDO

Cl. J. M. Estanen

ELS ENCANTATS DES DE LA RIBERA D'ESPOT

Cl. J. M. Estasen

AGULLES DE LA REGIÓ DE RATERA

Cl. J. M. Estasen

ESTANY INFERIOR DE RATERA

tres també es queixaven de no tenir tacte ni sensibilitat en alguns dits de la mà. Després d'aquesta cura i de pendre una beguda calenta, ens abrigàrem tot el que poguérem, afegírem llenya al foc i abans que comencés a clarejar ens ficàvem ben apretats dins de la palla. Pocs minuts més tard tots sis dormíem de valent.

Dormírem fins a les 11, i si ens alçàrem, fou per la necessitat imperiosa de preparar quelcom per menjar. Estàvem encara massa cansats per pensar en eixir al defora, i no més un va decidir-se a fer un curt passeig pels voltants, retornant aviat a La Renclusa.

Férem un dinar calent amb turróns i tot per postres, i encara que ens podíem permetre aquests luxes en aquelles altures, calia estalviar les provisions, puix, com de costum, la part més considerable d'elles era continguda dins d'una motxilla aleshores abandonada damunt la neu al costat d'uns skis aprop del port de la Picada i a dues hores lluny d'allí. Amb una entenimentada administració dels queviures res ens va manca. Acabat l'àpat decidírem per unanimitat entornar-nos a dormir, la qual cosa férem fins aprop de las 8 del vespre, quan altra volta ens calia preparar les sopes i el menjar.

Aleshores començàrem a discutir la qüestió del retorn, cosa que per a nosaltres era de capital importància, puix no volíem que es repetís altra volta l'odisea dolorosa de l'anada. Teníem dues solucions: o bé retornar pel mateix camí de la vinguda, o baixar dretament cap a Benasque per la vall de l'Ésera. Hí havia també qui, de moment, proposava quedar-se encara un dia més a La Renclusa per intentar alguna ascensió, mes aquesta opinió quedà aviat descartada.

Tenint en compte que totes les penalitats sofertes aquella vetlla, com a primordial origen tenien l'haver volgut fer una travessia nocturna i amb un pes exagerat que ara no tindríem que portar, es decidí seguir novament el camí dels ports i sobretot sortir a punta de dia, perquè la claror no arribés a manca-nos.

Altra raó teníem i a l'hivern és sempre ben poderosa. Aquell camí ja el coneixíem i sabíem els obstacles amb què podríem topar, mentre que l'altre ens era aleshores desconegut i no teníem noves de com estava de neu. Moltes voltes cercant un estalvi de temps per un camí nou, s'hi esmerça més temps que seguint el camí conegut. A més, així podríem recollir la motxilla i els skis del company i a aquest li fora més fàcil arribar fins allí que no baixar fins a Benasque. Era també d'esperar que a la matinada la neu fos forta i glaçada. Calia finalment aconseguir que tots poguéssim cal-

çar-nos de nou les sabates d'excursió que ens havíem tret en arribar al refugi i que ara no volien entrar, puix amb el fred els peus s'havien embutllolat i inflat. Fou precis en algun calçat un llarg i delicat treball i fins tallar tota la pala de davant, i encara donaven un gros turment als peus. Quan tot fou ben solventat es decidí deixar La Renclusa l'endemà abans que no claregés, i, per tercera volta des de que érem allí, tornàrem a dormir com a desesperats. Semblava talment que mai acabariem la són.

Quan feia les 24 hores que havíem arribat començaren els preparatius per a la marxa. Després d'un esmorzar ben calent, tornàrem a deixar en bon ordre totes les coses de dins la barraca, tal com ho havíem trobat i quan les primeres clarors del dia de Sant Esteve, nascudes darrera les muntanyes dels ports de Benasque i de La Picada, tornaven a donar relleus i suaus tonalitats a aquells paisatges glacials, la nostra caravana deixava La Renclusa i es llençava novament al risc i a les emocions de l'alta muntanya a l'hivern. Amb claror i descansats, el camí ens semblava molt fàcil i ens estranyava que aquella nit el trobéssim tan pesat i ens hagués calgut tant de temps. Seguint les petjades de la pujada, recollírem un *piolet* i un fanal plegable que com a càrrega inútil i pes excessiu havia deixat allí aquell mateix que, ¡oh ironia!, en la llarga pujada a La Picada havia carregat damunt la seva motxilla d'un company.

Travessàrem el pla d'Estanys i emprenguérem la pujada cap el port seguint els senyals dels skis d'una colla de francesos del «Ski Club Toulousain» que havien anat a passar el Nadal a Benasque.

El sol havia anat il·luminant, d'amagat primer, els cims i les gleres del Posets, del Perdiguero, de l'Aneto i de la Maladeta, i més tard va escampar els seus raigs benefactors per tota la vall de l'Ésera com si volgués deixondir-la del somni de mort que la neu li havia encomenat. Durant la pujada anàvem disfrutant llargament dels superbs panorames hivernencs que presentaven aquells massissos i començàvem a oblidar les tragèdies que en aquells mateixos indrets havíem passat. Tota la caravana, àdhuc el company sense skis, assolí amb facilitat l'indret on aquest havia deixat els seus skis i la seva motxilla, lloc que era a la vegada un excel·lent mirador davant tot el massís de la Maladeta, des de Mulleres i les Salenques fins a la Dent d'Alba, i també cap a les més llunyanes del Perdiguero i del Posets que sol i isolat enlairava fins el cel blau les seves arestes de pedra, aleshores emblanquinades de dalt a baix. Miràrem d'arranjar les fixacions, la qual cosa s'aconseguí amb relativa facilitat i després aprofitàrem el descans per obrir alguna llau-

na de conserva de les que portàvem dins la motxilla, la qual s'havia passat a la serena dues nits consecutives. Quina cosa més geladal! Les partícules de gel eren arreu, els sucs eren un pa de gel, i calia escatar cada cosa amb el ganivet abans de menjar-la.

Com el dia era clar i feia bó d'estar al sol, allí restàrem una estona, i a l'últim reanusàrem nostra marxa, fins assolir fàcilment el port de La Picada. Si aquella nit l'haviem passat en mig de tenebres, ara podiem disfrutar a pleret de la magnífica visió de muntanyes que des d'allí es pot admirar. Esguardant enrera, al S. era la imposant i propera Maladeta la que ens donava una forta sensació d'altivesa i grandiositat. Cap al N. el Posets i el Perdigue-ro, amb els altres pics del cercle de Lys, eren digna continuació d'aquell massís capdal. Vers l'E. en panorames dilatats i atraients s'alçaven, en profusió, tots els cims del Pallars i de la vall d'Aran. Eren tants i apareixien tan apretats i barrejats que, malgrat conèixer-los tots prou bé, des d'allí no en reconeguèrem cap més enllà de les serres del Biciberri i del Comoloformo. Cap aquest indret i cap al Nord la visita de La Picada té tota la semblança del panorama extens des de dalt d'algun elevat pic. Després de fer una bona parada ens llençàrem avall per les pendents que porten al pas de l'Escaleta, Coma de Pumero, des d'on poguérem ja albirar tota la Vallée de la Pique amb l'Hospice de France al fons, i Superbagnères enlairat al davant.

Per no voler seguir la llarga carena fins el pas de la Monjoia, amb la poca neu que hi havia i les pedres que hi sortien, ens decantàrem cap a l'esquerra buscant alguna canal que fos factible. Després de molt buscar ho deixàrem córrer, puix totes les que havíem trobat eren molt inclinades i apareixien, a trossos, plenes de grans lloses de gel brunyit i blavenc. En Puntas es separà i trobà un passant directe per arribar al fons de la vall i a l'Hospice un xic abans que nosaltres. Els altres retornàrem al camí acostumat que seguirem fins el port de la Monjoia. D'aquí en avall es presentaren al nostre davant pistes llargues i magnífiques, que si en algun tros tenien una neu gelada i ben fastigosa, puix allà calia skiar-hi de costat, en altres era ben bona i la davallada ens proporcionava agradoses sensacions. En ben poc temps recorreguérem des de la Monjoia fins al començament dels boscos on la neu era escassa, per retrobar-la de nou en abundor al fons de la vall. Seguint estrets camins, amb neu glaçada i fortes marrades, arribàvem a l'Hospice de France una mica més tard del migdia. Fèrem un llarg descans, un bon àpat i recercàrem la part d'equipatge que hi havíem deixat a la pujada.

Després continuàrem avall. Els uns seguiren per la carretera feta ja anteriorment. En Lluís Estasen i jo preferírem seguir un petit caminet que seguia per l'altra banda de la vall. No ens arrepentírem pas mai d'haver-lo escollit, puix el paisatge era d'una gran bellesa i el caminet es descapdellava en pendents suaus que amb la neu gelada permetien una marxa deliciosa, en mig dels grans avets i altíssims faigs d'aquell bosc. A estones el bosc s'aclaria i trobàvem pintoresques granges i barraques. Així poguérem seguir fins una hora més avall on finia la neu, i deguérem carregar-nos els skis. Aleshores, en tenir de caminar en comptes de deixar-se relliscar, els nostres peus malmesos pel fred passat, no ens permetien altra cosa que una marxa cançonera i dolorosa, i fins a entrada de fosc no arribàvem a Luchon, on férem una entrada bon xic diferent de la que havíem fet pocs dies abans.

Anàrem de nou a la fonda d'En Lueza, qui ens digué que aleshores sortia un tren cap a Toulouse, mes tots preferírem quedar-nos allí fins a l'altre tren, a les 8 del vespre i poder, mentrestant, rentar-nos, restaurant nostres forces.

A les 8 deixàvem Luchon, confiant arribar l'endemà matí a Barcelona, però en arribar a Toulouse ens trobàrem amb la desagradable sorpresa que el tren havia ja sortit. Calgué esperar 4 hores més i per fi, a l'endemà dia 27 de desembre, arribàrem a nostra ciutat. L'aventura de la Renclusa havia finit, mes en mans i peus quedà per algun temps el record del fred horrible sofert en aquella vetlla, per tants conceptes inolidable.

JOSEP M.ª GUILERA

La travessia del port de Ratera, amb skis

Malauradament pels aimants de la neu i l'esport dels skis, les condicions climatològiques de l'hivern de l'any 1923 no permeteren portar a cap un bon nombre d'excursions que es tenien en projecte per poder practicar tan bell esport. En nostres comarques catalanes la neu fou ben poc abundosa i els que volguérem fruit de ses incomparables emocions, ens fou precis tenir

que anar-la a cercar ben lluny, moltes voltes en terres de França.

Aprofitant, doncs, les festes que s'esdevenen per Setmana Santa i Pàsqua, projectàrem, amb els companys Josep Puntas i Jofre Vila, efectuar una excursió pel Pallars, ja que allí teniem la seguretat de trobar la neu ben abundant, com, en efecte, així fou. La quantitat que n'hi havia era considerable, ço que ens va permetre portar a terme una travessia molt interessant en el feliç èxit de la qual moltíssim va influir el bon temps que vàrem tenir.

Degut al mal servei de comunicacions que a l'hivern existeix per anar a la vall d'Aran des del cantó espanyol, decidim fer-ho per França, puix que si bé amoïna quelcom alguns canvis de tren que tenen que fer-se, així com la gran volta que es fa per ésser precis arribar fins a Toulouse, en canvi l'avantatge gran és que sortint de nostra ciutat en el tren ràpid de les 7 del vespre del dia 29 de març i, com és natural, fent el viatge de nit, a les 10 del matí de l'endemà ens trobàvem ja altra volta en terres de Catalunya. A mida que el tren s'anava acostant cap a Marignac, terme de nostre viatge, albiràvem al lluny com lluien sota els raigs del sol els nevats cims de les muntanyes Tuc de Cabrera, Collada de la Peterla i Tuc del Pla de l'Home. Fem entrada en la vall d'Aran, dalt de l'autòmnibus que fa el servei des de Fos a Salardú, el qual fa parada perquè els viatgers puguin dinar a Viella, capital de la vall. Els xamosos prats tot just començaven a envellutarse amb la seva maragdalena catifa, a l'ensems que la brotada dels arbres anunciava l'arribada del bon temps tan desitjat per aquella bona gent, a la que els és forçós, molta part de l'hivern, viure tancats a casa seva mentre al defora la neu s'agombola en gruixos considerables.

Una vegada arribats a l'airós i joliu poblet de Salardú (1260 metres) que, com tots els que dita formosa vall empresona, és d'un aspecte ben típic i escaient, ja les congestes de neu ens permeten calçar-nos els skis. Donem un darrer esguard a aquest paisatge tan plaent i tot emprenent la marxa cap a la ribera de l'Aiguamoix, albirem al lluny la Maladeta i el pic d'Aneto, les ferrenyes puntes i alterosa serralada dels quals se'ns apareixen enrogides pel sol de ponent.

Deixem al dessota el poble de Tredós i anant remuntant ribera amunt de l'Aiguamoix trobem moltes bordes al nostre pas fins a arribar a un magnífic bosc d'avets que cal guanyar en forta pujada. El capvespre s'anava acostant; poc després, la fosca estenia son mantell misteriós en aquelles hermoses boscúries, el que ens dificulta un bon xic la marxa. Per fi arribem a una borda, prop del coll

de Pruedo, que per sort resulta ésser l'habitada pel pastor i de la qual, molt contents, en prenem possessió en veure el relatiu confort que en ella hi regna. La llenya hi era en abundància; la flairosa herba tampoc hi escassejava i fins una rústega taula amb el seu tosc banc ens permeten el luxe de sopar amb algun refinament.

Al defora la quietud més solemnia hi dominava; els estels es destacaven resplandents dins la negror de l'espai, mentre la lluna amb sa pàl·lida claror il·luminava aquell paisatge de neu, tan sublim; sols el suau remoreig que, de tant en tant, feia el brancatge ens distreia de nostre embadaliment. Quina nit més bella que feia! Deixem amb recança de fruir tan magnífic encís i ens fiquem dins la borda a descansar, puix a l'endemà teniem que matinejar molt.

Dia 31.—En efecte, tot just el nou dia llustrejava, quan després d'haver alleugerit quelcom les provisions que duïem en nostres motxilles, emprenem la davallada fins a trobar el camí que passant pel fons de la vall, porta als Banys de Tredós (1695 mts.) que, per cert, tenen un aspecte ben rònc. Travessem el curs del riu per una palanca que hi ha davant mateix de la casa dels Banys i prompte som a la bonica cascada d'Aigües Tortes que se'ns apareix quasi del tot coberta per grandiosos caramells de glaç.

En deixondir-se la matinada, les rosades boires s'anaven esvaint fins a restar el cel d'un blau puríssim; la natura reprenia altra volta l'alè de la vida, enjoiant-se festivament dins l'esplendor d'un bell jorn i al nostre damunt apareixien ja daurats pel sol els esquersps cimalls que reclouen dita formosa vall.

La pujada s'anava fent més ferma; passem per l'estany de la Llosa i poc després som a l'estany Major que se'ns apareix completament glaçat i el qual sols se distingia per haver-hi una grandiosa planúria de neu. Des d'aquest lloc nostre intent era dirigir-nos a Caldes de Bohí, passant pel port de Colomés, mes degut a desconèixer el pas d'aquest port i com que del camí que hi porta, degut a la neu, res se'n remarcava, decidim passar pel de Ratera i davallant per la vall de Ratera i estany de Sant Maurici, fer nit a Espot.

Fem via, doncs, vers l'estany Cloto; la seva petita illa quedava reclosa pel gel com vaixell que estés empresonat en regió àrtica; l'estany Llarg i l'estany Ubago els anem travessant pel mig, ja que així guanyem més temps que no pas contornejant-los per llurs vores; a més, el gruix de gel devia ésser considerable i cap perill oferia passar-hi en aquella època, ja que ni el més petit soroll d'esquerdament vàrem sentir que denotés en algun lloc la feblesa de sa consistència.

Al nostre enfront, superb, es redreça l'encinglerat Gran Tuc de Ratera: una sèrie de costaruts contraforts ens calia guanyar fins arribar al port del mateix nom, la pujada del qual es fa molt fatigosa degut a estar la neu fortament glaçada i ésser la pendent de forta inclinació. Per fi arribem al port de Ratera (2540 mts.), havent sigut la primera vegada que la travessia d'aquest pas ha estat feta a l'hivern. Anem a donar una ullada a l'altre vessant, envers la vall de Ratera que, a l'igual que la que acabem de deixar, està rublerta de neu, éssent ja el tema de nostra conversa la magnífica davallada que tenim al nostre davant fins arribar a l'estany de Sant Maurici (1945 mts.).

Després d'haver passat dalt el port de Ratera prop d'una hora i mitja que a més de reposar fou emprat en fer recanvi de plaques fotogràfiques i més reducció de provisions de la motxilla, ens calcem els skis per començar a fruir de la íntima emoció que produeix l'anar adquirint cada volta més i més velocitat, a mida que el desnivell va accentuant-se, restant allavors tota l'atenció fixada en esquivar l'obstacle que inesperadament pugui barrar el pas.

Ràpidament llisquem fins a l'estany superior de Ratera i continuant nostra apressada marxa pel fons de la barrancada que forma la vall, tot seguit travessem l'estany de la Llosa fins a trobar l'estany inferior de Ratera que, com tots els altres, per estar completament glaçats, els travessem per sobre.

Al nostre enfront i en la vall oposada, els Encantats, d'espadats estímballs, altívement se'ns presenten plenes ses canals de glaç, com desafiant amb mofa el qui llavors s'atrevis a escalar son pic. Més al lluny els pics Fonguero i el de Peguera destaquen llur aïrosa silueta nevada sobre el fons d'un cel blau en extrem, mentre al nostre dessoria l'estany de Sant Maurici, de bellesa ideal, resta encara somort baix el pes del seu sudari d'hivern, com si estés gelós de que ses cristallines aigües emmirallin per massa temps les muntanyes que l'envolten.

Després de passar prop d'una gran allau provinent del Mont Saliente ens és necessari molta precaució per mor d'una sèrie d'avets que ixen a nostre pas; el sortejar-los consisteix per nosaltres un bon entreteniment, a l'ensem que fan posar en joc tota la nostra habilitat de skiadors, en vistes a l'àrnica que hauriem de menester.

L'estany de Sant Maurici, tan magnífic com és en temps d'estiu no ens produeix ara l'admiració que hom sent per sa bellesa en contemplar-lo en aquella època i quasi bé podriem dir que aquesta

qualitat sembla que li fugi quan la neu, en la tardor, comença a cobrir la verdor del sòl que l'envolta, embolcallant-ho tot amb el mantell del cru hivern.

Després de deixar l'estany fem via vers el poble d'Espot en el camí del qual uns bells exemplars de majestuosos pins avets, allarguen llurs aplanades branques, donant bona ombra a nostres cosos que comencen a fadigar-se de la jornada efectuada. La darrera neu fineix poc abans del poble d'Espot (1325 mts.) on arribem prop de les 6 de la tarda.

Com he dit abans, el servei de comunicacions no pot ésser més deficient per aquesta banda. Dos malaguanyats dies tenen d'emprar-se per fer el retorn a nostra ciutat. En el poble d'Escaló prenem l'automòbil que fa el servei entre Esterri d'Aneó i Sort, en qual darrer poble ens es forçós fer nit. A l'endemà, dia 2 d'abril, altre autòmibus ens porta a Tàrraga i d'aquest darrer punt fins a Barcelona tenim que anar encaixonats dins un mal desmanteliat vagó, amb els que acostuma a obsequiar la Companyia del Nord els viatgers per llur major comoditat.

JOSEP M.ª ESTASEN

Les Comarques naturals de Catalunya

Llusanés

Es comarca d'antic origen i una de les més caracteritzades de Catalunya. Alguns pobles i masies porten encara l'apel·latiu de la comarca.

Està situada dins d'un tirat de serres que porten en general l'orientació de N. a S. i que es desprenen de molt més altes serralades. Tres corrents importants la rotllen de dalt a baix; el Marlés, el riu Llusanés i la Gavarresa, de curs poc constant, a les que s'han d'afegir les secundàries d'Olost, de Sant Agustí i l'Alou i gran nombre de torrenteres, tot el qual fa que el terror sia en sa major part asprés i mogut de ratlles.

Les serres s'acloten en molts indrets i formen en llur cims plans o planells més o menys grans, en els que s'aixequen la major part dels pobles i caserius. El pla de Prats de Llusanés és el més gran i important.

Confronta el Lluissanès al N. i ponent amb el Bergadà, al NE. amb el Ripollès, a llevant amb la comarca de la Plana de Vich i a migjorn amb el Moyanès.

El límit N. amb el Bergadà el forma el massís muntanyós de les

serres de Matamala i Les Lloses, des d'Alpens a l'E. situat al repen del propi massís fins al riu Marlés a ponent, junt al pont de Romà i a les grans masies de Puigcercós en el Bergadà i Torra de l'Espar en el Lluissanès.

El límit de ponent amb el citat Bergadà el constitueix el riu Marlés, des de l'expressat lloc fins a sa unió amb el Llobregat i més en avall la serra de Pinós. El riu Marlés, conegut antigament amb

el nom d'Adest o riu de l'Est, porta en son apel·latiu el caràcter de riu termenal i en dividir ambdues comarques forma també el límit general dels bisbats de Vich i de Solsona, de manera que Sant Martí de Marlès i Santa Maria de Marlès, petits pobles i parròquies aplegats avui en un sol municipi i situats en la vall del riu, a banda i banda, pertanyen, el primer, al Llussanès i al bisbat de Vich i el segon al Bergadà i bisbat de Solsona. Un antic pont ogival de tres arcs uneix, comunicant els dos petits pobles, les dues vores del riu.

El límit NE. amb el Ripollès el constitueix la serra divisòria d'aigües del Llobregat i del Ter des d'Alpens a la Mare de Déu dels Munts, passant la ratlla pel poble i collet de Sant Agustí.

El terme de llevant amb la comarca de Vich el forma la pròpia serra divisòria d'aigües que des d'Els Munts corra dret a Sant Boi Perafita (nom termenal), Sant Bartomeu del Grau, coll de Permanyer, Pla de Sant Salvador i Valquer.

Separen el Llussanès i el Moyanès a migjorn, les serres d'Estany i d'Oló, que es desprenen de la Castanya en la serra divisòria d'aigües del Llobregat i el Ter, corrent entre les de la Gavarresa i el Matrubí o riu Sec, i la serra de Sant Feliu Sasserra estrebada de la serra de Pinós.

El riu Llussanès, que travessa de dalt a baix fins a sa unió amb la Gavarresa al centre de la comarca, neix en sa part més septentrional sota els rampants de la serra de Matamala. En sa part dreta corre la serra que, després d'aquell massís, va per la Torra de l'Espar, coll de Planes, el Grau, a ajuntar-se en el mateix tirat de la serra de Pinós i son brancal de Serrasants que va a agafar-se en el pla de Bages junt a la vila de Sallent. El caient esquerre de sa vall el constitueix la serra que, després també en un brancal de la Matamala, separa ses aigües de les de la Gavarresa corrent pel coll de Saldosa, Graells, Sant Cristòfol, Santa Eulària de Puigoriol, La Blava, Beulaigua, Sant Martí del Bas i Santa Creu de Jutglar.

La Gavarresa té ses fonts sota el poble d'Alpens i té a banda i banda les serres abans descrites. La Gavarresa porta també un nom termenal, *Ribera de Ponent*, qual nom se li originaria de trobar-se en la part ponentina dels pobles ausetans, com el nom del riu Marlès li pervindria de marcar el límit E. dels pobles bergatans.

Entre la Gavarresa i la ribera d'Olost, son afluent més important a l'esquerra, hi corre una serra que arrenca de Rocatova i Perafita i tanquen la part dreta de la Gavarresa, des de sa unió

amb la ribera llussanesa, les serres de Pardines, Coma de Forn i Sant Feliu Sasserra, estrebades amb la serra de Pinós.

Formen la comarca del Llussanés dotze municipis distribuïts en la següent forma: la vila de PRATS DEL LLUSSANÉS amb els veïnats de Sant Andreu de Llanars, Santa Llúcia i Santa Eulària de Pardines. La vila de Prats és la capitalitat de la comarca i té un segell característic que li dóna especial interès. Està situada en un pla muntanyós envoltat de tossals i en el cim de la serra que separa els rius Marlés i Llussanés, la qual cosa li dóna aire, bella llum i esbarjo a l'esguard. Aquest pla té cosa d'una hora d'extensió de N. a S. i una amplària d'uns tres quarts d'hora; del cim de l'ermita de Sant Sebastià, prop de la vila es frueix d'un bell i extens panorama. A poc més d'un quilòmetre, en lloc pintoresc, està situada la notable església romànica de Sant Andreu de Llanars, qual obra es remunta al segle xi. L'església de Santa Eulària de Pardines es troba a més de mitja hora de distància en direcció a migjorn, en lloc enlairat en la pròpia serra.

ALPENS, junt amb la parròquia de Sant Pere de Serrallonga, els veïnats del Graell, La Llena, El Serrat i La Vall i distintes masies. Està situat pintorescament al caire de la serra divisòria d'aigües del Ter i del Llobregat. És antiga població. En son terme hi ha una font pudosa i l'original Roca de Pena, *penya* o *penha*, veritable bellesa natural.

LUSSÀ a l'extrem d'un brancal de la serra de Pinós, enlairat sobre la vora dreta del riu Llussanés. Té annexes les parròquies de Santa Eulària de Puigoriol al cim de la frontera, serra que separa el riu Llussanés de la Gavarresa i la de Sant Climent de la Riba en el cantó oposat. És de notar a Llussà l'antiga i petita esglesieta romànica de Santa Maria, d'interessant claustrat d'ornats capitells en ses columnes, pertanyent a un antic priorat. Són notables també les ruïnes del castell amb una esglesieta rodona molt antiga, qual castell havia pertangut a la noble família Peguera.

SANT MARTÍ DEL BAS, junt amb els veïnats de La Blava i de Beulaigua, els tres situats esglaonats en la serra de La Blava entre el Llussanés i la Gavarresa.

OLOST, junt amb el raval de Sant Adjutori i els veïnats del Molí Nou, Puigrefagut, el Reixach, la Tria i la Vila i el poblet de Santa Creu del Jutglar. Es troba a la dreta de la serra de son propi nom abans de sa unió amb la Gavarresa. Tenia un castell senyorial.

ORISTÀ, poble que amb La Torra, distints veïnats i caserius forma un municipi i es troba a la vora esquerra de la Gavarresa.

PERAFITA, poble en el caire de la serra divisòria del Lluusanés amb la comarca de Vich.

SANT AGUSTÍ DE LUSSANÉS, en el propi límit fronterer junt amb el veïnat de l'Alou.

SANT BOI DE LUSSANÉS, en la pròpia serra té, en son terme, el renomnat santuari d'Els Munts i la grossa casa del Vilar on es celebra cada any una renomnada fira de bestiar de les més importants de Catalunya.

SANT FELIU SASSERRA, poble enlairat en la muntanya de son nom, a la part dreta de la Gavarresa. Té una església del segle XVI, de gòtic decadent i una antiga casa del consell que serveix avui de Casa Comunal.

SALSELLES, poblet situat en la part esquerra del Marlés.

SANT MARTÍ DE MARLÉS, forma part del municipi de Santa Maria de Marlés, corresponent al Bergadà.

Són la característica del Lluusanés les grans masies arreu escampades, algunes d'elles de caràcter senyorial dins de sa ruralitat. Des de la última guerra carlista molts propietaris abandonaren llurs residències pairals per establir-se a ciutat, la qual cosa fou en gran detriment de la comarca, de sa prosperitat i de la conservació de llegendaris costums i tradicions.

En l'eclesiàstic, depèn, el Lluusanés del bisbat de Vich, al qual corresponen ses 17 parròquies que són les d'Olost, cap d'arxipresat, Prats del Lluusanés, Santa Eulària de Pardines, Santa Maria d'Alpens amb sa filial de Sant Pere de Serrallonga, Santa Maria de Llussà, Santa Eulària de Puigoriol, Sant Martí del Bas, Sant Martí de Marlés, Sant Andreu d'Oriola, amb ses sufragànies de Sant Genís de Caralt i Sant Nassari, La Torra d'Oristà, Sant Pere de Perafita, Sant Agustí de Lluusanés, amb la sufragània de Sant Genís de Pi, Sant Boi de Lluusanés, Sant Feliu Sasserra, Salselles i Sant Pau de Pinós, Santa Creu del Jutglar i Vilarramó.

El Lluusanés està molt ben servit de vies de comunicació. Tots els pobles més importants estan enllaçats per rodades vies. Totes aquestes carreteres constitueixen una alegre ruta amb paisatges admirables, passant gairebé sempre pel cim de les serres entre belles boscúries.

La carretera provincial de Mostesquiu a Berga entra en la comarca pel collet de Sant Agustí i en surt pel pont sobre el Marlés, passant per Sant Agustí i Alpens.

La carretera de l'Estat de Vich a Gironella entra en la comarca pel coll de Permanyer, passa per Olost i Prats del Lluusanés i en

surt en travessar el riu Marlés, en amunt de Sant Martí del propi nom.

La carretera de l'Estat de Sabadell a Prats de Llusanés entra en la comarca per Sant Feliu Sasserra; la carretera provincial de Prats de Llusanés a Sant Quirze de Besora que passa per Santa Creu, empalmant més en amunt amb un brançal que va a Olost, segueix per Perafita i va a trobar la de Montesquiú a Gironella en el collet de Sant Agustí; la de Manlleu a Sant Agustí de Llusanés entra per Sobremunt i passa per Sant Boi abans d'unir-se amb la que va de Prats a Sant Quirze per Sant Agustí de Llusanés.

Les produccions del país són, en general, grans, llegums i patates. Es conreua el cànem a Olost i Perafita i hi ha algun vinyat a Oristà i Sant Feliu Sassera. Bons pasturatges hi ha en la muntanya de Sant Boi i en altres llocs enlairats. La cria de bestiar és abundosa. Els fruiterars són escassos.

Els grans boscos han anat desapareixent; les alzines hi queden sols per mostra. Subsisteixen encara algunes bones bagues de roures i de pins. Prop dels riberals hi creixen arbres d'aigua, albes i pollancre. La caça és abundosa.

El clima és sec i sanitos i els aires que hi corren lleugers, netegen l'atmosfera. Els hiverns són bon xic rigurosos, mes en canvi els estius hi són molt agradables i Prats de Llusanés ofereix una bella estació d'estiu.

† CÉSAR A. TORRAS

Repartiment dels premis del VI.è Concurs organitzat per la Secció d'Arquitectura

EL 23 de maig darrer a les deu de la vetlla tingué lloc en el saló d'actes del CENTRE el repartiment dels premis del VI Concurs organitzat per la Secció d'Arquitectura.

Com a complement d'aquest acte hi havia exposats en el pati del CENTRE els treballs premiats en el Concurs. A manera de preàmbul al repartiment, D. Guillem Busquets, Arquitecte, President de la Secció organitzadora i Membre del Jurat Qualificador, feu, davant de cada un dels treballs exposats encertades consideracions

que foren devotament escoltades i aplaudides pels concurrents a l'acte. El caràcter d'improvització de les autoritzades paraules del Sr. Busquets no ens permet reproduir-les aquí com voldríem.

De seguida es traslladà la concurrència al Saló d'actes, on es feu el repartiment dels premis.

Ocupaven l'estrada presidencial els membres del Jurat Qualificadors del Concurs D. Joan Ruiz i Porta, President del CENTRE, i D. Guillem Busquets, President de la Secció d'Arquitectura, acompanyats dels membres de la Junta de la Secció esmentada D. Damià Ribas i D. Joan Vives Figuerola.

Inicià l'acte D. Damià Ribas amb la lectura d'una documentada memòria, en què s'historien les gestions menades a terme d'ençà que eixí de la Junta la idea de celebrar aquest VI Concurs, fins a la seva realització. A continuació transcrivim aquest document, subratllat per la concurrència amb vives mostres d'aprovació.

Després es procedí a l'entrega dels premis als seus guanyadors que, en llur majoria, es presentaren personalment a recollir-los essent afectuosament ovacionats pels concurrents a l'acte.

Finalment el digníssim President del CENTRE, D. Joan Ruiz i Porta cloqué l'acte amb la lectura d'unes quartel·les, en les quals amb bells mots, després de resumir l'esforç múltiple i incansable que ha dut el CENTRE a l'assoliment del que avui són ja albiradores realitats, felicità els guanyadors dels premis i els encoratjà per la via de la noble professió que han escollida.

També reproduïm íntegrament els mots del President, càlidament aplaudits per la concurrència.

I amb ells es donà per acabat l'acte íntim, felicitant-se tots els presents per l'èxit que amb ell assoleix el CENTRE, nova ofrena a retre en l'ara de Catalunya.

Memòria del Vice-President de la Secció

LA Directiva de la Secció d'Arquitectura del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA en junta celebrada el dia 25 d'abril de 1923, sota la presidència del seu President D. Guillem Busquets, prengué l'acord d'anar a la celebració del VIe Concurs, repartint-se els seus membres les tasques prèvies que havien de dur-ne la realització.

Fou sol·licitada la cooperació de la Mancomunitat de Catalunya, de l'Ajuntament de Barcelona, de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, de la Escola Superior d'Arquitectura, de la Societat d'Atracció de Forasters, i de diverses significades personalitats, totes les quals respongueren generosament a la iniciativa de la Secció del CENTRE, en nom de la qual em plau fer constar ara el més viu agraïment.

Finides aquestes tasques preparatòries, en maig de 1923 fou donada publicitat a un cartell-convocatòria on es proposaven 10 temes, 5 d'Arqueologia i 5 de projectes d'Arquitectura, es fixava el 31 de desembre del mateix any per a la clausura del plaç d'admissió i es feia pública la constitució del Jurat qualificador d'aquesta manera: El President del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA; D. Guillel Busquets, President de la Secció d'Arquitectura; D. Adolf Florensa, delegat per l'Escola d'Arquitectura; D. Miquel Madorell, delegat per l'Associació d'Arquitectes i D. Lluís Bonet en representació del Sr. Puig i Cadafalch.

Després de dos ajornaments que la Directiva de la Secció cregué oportú acordar fou clos definitivament el plaç en 31 de gener d'aquest any. I en junta de 4 de febrer darrer, l'Arxiver de la mateixa donà a la Directiva compte d'haver-se rebut dintre el plaç assenyalat els següents treballs:

- 1.—Masia de cân Canyadó (terme de Badalona). Lema: Masia.
- 2.—Col·lecció de patis barcelonins. Lema: Barcelonina.
- 3.—Monografia de casa senyorial catalana. Lema: Del temps antic.
- 4.—Projecte d'hostal rural.
- 5.—Projecte d'estació per a ferrocarril metropolità.
- 6.—Projecte d'urbanització dels voltants de la Seu.
- 7.—Projecte d'urbanització de la plaça projectada a l'extrem superior del Passeig de Sant Joan.
- 8.—Projecte d'Escola graduada signat per R. Argilés.
- 10.—Altre projecte d'Escola graduada signat per F. Portillo.

Aquests treballs foren públicament exposats en el saló d'actes de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, generosament cedit amb aquest objecte per la Directiva de dita entitat, i posats a disposició del Jurat Qualificador del Concurs, el qual amb data de 2 de maig corrent emeté el següent veredicte, que la premsa ha fet públic ja:

Tema I.—Premi de l'Excma. Mancomunitat de Catalunya. Desert.

Tema II.—Premi de l'Excm. Ajuntament de Barcelona. No s'adjudica.

Accèssit de 150 pessetes al treball que duu per lema «Barcelonina».

Tema III.—Premi de l'Il·lm. Sr. Bisbe de Barcelona. Desert.

Tema IV.—Premi del Sr. Manuel Vega i March, Director de l'Escola de Belles Arts, a la Monografia de la Masia Canyadó (Terme de Badalona). Lema: Masia.

Tema V.—Premi del Sr. Francisco del Villar i de Carmona, Ex-President de l'A. d'A. de C. a la Monografia de la casa de la Marquesa de Monasterio. Lema: Del temps antic.

Tema VI.—Premi de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona al Projecte d'Escola que signa D. Ramon Argilés.

Accèssit de 150 pessetes al que signa D. Francisco Portillo.

Tema VII.—Premi del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA al projecte d'urbanització dels voltants de la Seu que signa D. Josep Lluís de León.

Tema VIII.—Premi de D. Guillem Busquets, President de la Secció d'Arquitectura, al projecte que signa D. Manuel Cases.

Tema IX.—Premi de la Secció d'Arquitectura, al projecte d'Hostal rural que signa D. Manuel Cases.

Tema X.—Premi de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, al projecte que signa D. Josep Ll. de León. Signen aquest veredicte, l'actual President del CENTRE EXCURSIONISTA D. Joan Ruiz i Porta i els Arquitectes Srs. Guillem Busquets, Adolf Florensa i Miquel Madorell.

Siguin ara els meus derrers mots de sincer agraïment, en nom dels companys de Secció, envers totes aquelles persones i entitats que d'una o altra manera han cooperat a l'èxit del nostre VIe Concurs, i especialment envers els membres del Jurat que han posat a contribució en les tasques tota llur activitat i tota llur intel·ligència, per tal que el reeiximent de la iniciativa del CENTRE fos el que ha estat.

PERE BENAVENT

Discurs del President del Centre

SENYORES:

SENYORS:

MERAVELLA, en realitat, la vida esponerosa i ascendent del CENTRE, en els moments actuals.

Aquest humil reconet; fogar arracerat, amb quietuds de santuari, allunyat del brogit de la gran urbs; que té clarors de convent i encants de claustre; aquesta casa pairal, on, com en el cloquer romànic, o en el ràfec de la clàssica masia, sembla que hi niuen, cada any, les orenetes, prop dels manyocs de les panotxes d'or, que, com un vell tapiç pengen de l'ample finestral, al costat del centenari rellotge de sol, que, emmarcat d'alegories decora la façana; aquest CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA que ja comença a espolçar els seus domajos i arranjar les gales desades a la caixa de núvia, per tal de celebrar les noces d'or amb festes extraordinàries; aquest CENTRE, dic, pren, suara, viriors de joventut insospitada.

Conferències aciençades per la gent més docta, la nostra tribuna devé càtedra d'intensa cultura, que difundeix la llum del saber, arreu arreu; aquestes selectes Exposicions, que no paren, car l'una atrapa l'altra; les Seccions, branques florides de l'arbre sa i fort: d'Enginyeria, d'Esports de Muntanya, de Fotografia, d'Arqueologia i d'Arquitectura, són veres manifestacions de les nostres activitats, manifestacions d'un jovent que s'ha format a l'escalf de les Seccions aquestes, jovent estudiós i cavallerívol, que fa honor a Catalunya.

De vegades, en els curts moments que l'aldarull de la vida quotidiana deixa l'esperit en repós, hom es detura a meditar la ruta llarga, i a albirar des del cim dels records, la carretera reial per on hem trescat, dia per dia; i el cor s'eixampla en veure, des de la llunyania de la fundació del CENTRE ençà, tota la gamma de la cultura, que dintre d'aquests murs ha estat pastada, i que, ara, com un esplèndid Arc de sant Martí, irradia i plana de cap a cap de Catalunya. Tot, tot, tot, és ben fill nostre. Oh, quin goig!...

Aquestes gentilíssimes damisel·les que jo acomiadava la revetlla

de Nadal, quan emprenien el viatge envers Bagnères de Luchon, per tal de deixar en bon lloc el nostre nom en aquells esports de neu; aquests joves de tenacitat indomable i musculatura de ferro, que s'arrapen pels cims més alterosos, sense senyals de sobralè, i que, davallant a la plana, retornen al CENTRE amb un cant de victòria a flor de llavi, després d'haver lluitat, bravament, en aquelles pistes, o en les de la Molina, rivalitzant, dignament, amb els *skieurs* de fora casa; aquestes Agrupacions Excursionistes, filials nostres, que, com una constel·lació estan escampades, — tal una diadema, — per tota la Catalunya, de la que en són ornament i orgull; aquests baluards que es diuen xalets-refugis d'Ull de Ter i de La Renclusa, i ara mateix l'*hotellerie* de La Molina, que pot ja donar-se com altre problema resolt si tots hi posem el braó que calgui; el monument-refugi a la santa memòria d'En César A. Torras, que anem a bastir en el cor del Cadí, si la voluntat i el seny no ens fallen. I ultra tot l'esmentat, les nostres publicacions, que són un pom de joïells, que tot el món sol·licita; i el BUTLLETÍ, tot ell una esquisideta editorial, que pot posar-se al costat de les més cobejades Revistes; i oi més la Biblioteca, la més nodrida i important de tots els Centres turístics hispànics.....

I no parlem dels selectes concursos d'Enginyeria i dels de Fotografia, que compten per èxits sorollosos, i estic per dir que per ovacions; ni dels Mapes confeccionats i que s'estan confeccionant, que assolixen, gairebé, la perfecció, i d'aquí la demanadissa.

Tot això és ben nostre!

Deixeu, però, que, abans de donar el tomb a la clau, i tancar aquest acte, parli, un moment, del VIe Concurs d'Arquitectura, encara que no siga sinò per felicitar, tot lo xardorosament que permet la meua ànima, els autors premiats, per la manera magistral amb què han posat de relleu llur talent i llur tremp d'artistes, resolent problemes que els mestres prou signarien amb ambdues mans. L'enhorabona més cordial!...

Les vostres aptituds han posat una nova falca al pedestal del CENTRE, i haveu aixecat, per tant, amb l'esforç, el nivell de la cultura que l'envolta, fent, d'aquesta faïso, l'homenatge que cal a les Belles Arts, que es tant com dir que sou artistes ben dignes, car, altrament, no sentiríeu el papalloneig de la noble professió que haveu triat: l'Arquitectura, que segueix el ritme harmònic de les seves germanes augustes, la Poesia, la Música, la Pintura i l'Escultura. Si no fossiu artistes, no seríeu pas, bons Arquitectes. A l'Arquitecte, l'Art li ha d'entrar fins el moll dels ossos, i si no és

així, que ho deixi córrer, i que empengui la vida per altres viarans. Altrament, perdrà el temps.

Tocar un instrument musical amb una tècnica perfecta, però sense tremolins del cor, no vol dir que es siga artista. Hi ha qui es passa la vida escrivint versos, i jamai serà poeta.

Pel contrari: hi ha qui, en sentar-se al piano deixa sentir una nota, una sola nota, i us arriba al fons del sentiment: aquest és el músic!

Hi ha qui escriu una estrofa no més:

A la pica d'una font
neda una rosa vermella,
i atançada ran del broc
hi beu aigua una donzella,

i aquests versos us colpegen fonament, i no us podeu estar de cridar:

Aquí tenim un poeta!

I així com el músic, i el poeta, escriuen les seves melodies i els seus rims la seva imaginació divagant, dolcíssimament, pel Cel de l'Art tot brodat de núvols de color de rosa, l'Arquitecte escriu els grans poemes de pedra, en forma de catedrals, en forma d'Arcs de triomf..... I el seu nom devé immortal.

Endavant sempre! Per Catalunya!

* * *

Rebin, des d'aquest sitial, les honorables Corporacions, Autoritats i personalitats il·lustres; l'Excel·lentíssima Mancomunitat de Catalunya; l'Excel·lentíssim Ajuntament i l'Il·lustríssim Senyor Bisbe de Barcelona; els senyors Francesc del Villar i de Carmona, i don Guillem Busquets, digníssim President de la Secció d'Arquitectura; l'Escola Superior i l'Associació d'Arquitectes, totes les quals s'han dignat concedir premis, les gràcies més cordials i més respectuoses per la seva gentilesa; i rebeu-les, també, tots vosaltres, per l'atenció, mai prou agraïda, d'haver concorregut a aquest acte, tan senzill, i a l'ensens de tanta importància, donant-li, amb la vostra presència, tot el bell to d'una solemnitat acadèmica.

JOAN RUIZ I PORTA

Xalet de La Molina

HISTÒRIA DEL PROJECTE

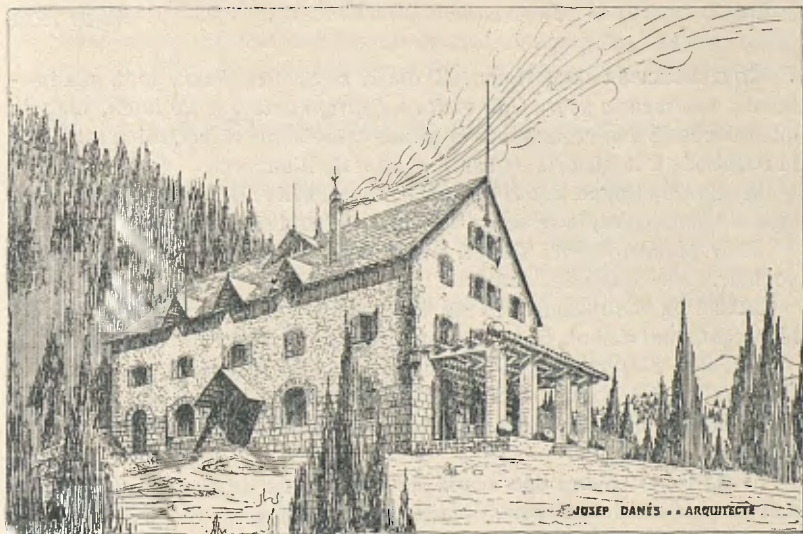
ABANS que arribés el tren a La Molina ja s'havia ocupat el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA d'orientar-se per la construcció d'un futur Xalet de muntanya a La Molina, puix ja existia aleshores el convenciment de la importància que adquiriria aquest indret quan restés ben unit amb Barcelona i amb la resta de la nostra terra. Però les gestions d'aquells temps no donaren cap resultat interessant, havent quedat sospeses fins que, amb motiu dels passats Esports de Neu i les tandes d'excursions col·lectives, tots els concurrents a La Molina en retornaven entusiasmats i demanaven al CENTRE i a la seva gent què esperaven per fer allí dalt un Xalet, puix que fins ara res no existeix allí, fora del reduït Hospital de La Molina, del tot insuficient per donar cabuda a tanta gent com, d'un cap de l'any a l'altre, arriba a passar per aquelles terres.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i la seva Secció d'Esports de Muntanya havien reanusat les gestions començades feia temps, orientant-les d'altra forma, donada la preferència dels skiadors cap als vessants de Puig d'Alp i de Font Canaleta. Cridà totseguít l'atenció l'edifici conegut amb el nom de «Corral Nou del Sitjar» que es troba situat a uns vint minuts de l'estació i a quinze del pla de Font Canaleta.

Els diferents tècnics i arquitectes que l'han inspeccionat manifesten amb plena unanimitat el bon estat d'aquesta construcció i la possibilitat de la seva habilitació com a Xalet amb una despesa relativament reduïda. Els propietaris, després de moltes gestions, han demanat un preu que els iniciadors d'aquets propòsits han cregut assequible a les nostres possibilitats, havent adquirit en ferm el compromís de comprar-lo.

Així, doncs, en resum, es tracta de sol·licitar la màxima aportació monetària dels nostres socis per procedir primerament i immediata a la compra d'aquest edifici i dels terrenys que el rodegen; en segon lloc a les obres necessàries de reforma i habilitació i finalment a l'amoblament fins a deixar-lo a punt d'hostatjar els excur-

sionistes. Per a tot això es creu necessitar unes cent mil pessetes i no es compta amb altra font d'ingressos que les aportacions que puguin fer els nostres consocis i les persones amigues i entusiastes. Malgrat això, estant convençuts de la importància i transcendència que pel CENTRE i per l'excursionisme ha de representar aquesta obra, amb tot entusiasme ens havem de llençar a fer-la, ajudant els que l'han iniciat i es proposen dur-la a terme. Aquest Xalet donada la seva utilització en tota època de l'any donarà totseguit beneficis en la seva explotació, el quals beneficis s'esmerçaran en anar retor-

nant anyalment les quantitats que ara es facilitaran i que, per tant, no es donaran en rigor en concepte de donatiu, sinò solament com un préstec. Per procedir a l'obra del Xalet s'ha constituït especialment la Societat «Xalet de La Molina, S. L.» integrada pel CENTRE i per benvolguts companys, la qual amb tot agraïment rep les aportacions que li fan, tenint cura de realitzar el nostre ideal. Aquestes quantitats no guanyen interès de cap mena, però totes les persones que favoreixin l'Entitat amb una aportació tindran un dret de preferència a les habitacions del Xalet i a la vegada fruïran d'uns preus més reduïts que els altres excursionistes.

Esperem que, portats de l'amor a l'Excursionisme i de l'afició als Esports de Neu, atrets per les belleses de La Molina i dels seus boscos, i atents a l'obra del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i

a tot el que representi un expandiment d'ella seran molts els que vindran a cooperar en la tasca que ara s'inicia, i que amb tota seguretat es podrà dur a terme ben aviat, vist l'ajut moral i econòmic de tots els nostres amics, que venen responnent a nostra crida des del primer moment.

J. M.^a G.

Crònica del Centre

MAIG 1924

CONFERÈNCIES I EXCURSIONS.—El dia 2, el Sr. Pere Pach, donà una interessant conferència sobre *Una visita a l'antiga catedral de Roda*, amb la qual demostrà una vegada més els grans estudis que té fets, sobre tot el que fa referència a la història de l'antic comtat de Ribagorça.

El dia 23, tingué lloc el repartiment de premis als concursants al Concurs d'Arquitectura, la ressenya del qual ve publicada en aquest BUTLLETÍ.

El Sr. Manuel Folch i Torres, el dia 30, donà lectura a poesies de caient popular, de les quals és l'autor.

SECCIÓ DE FOTOGRAFIA.—El dia 4, s'efectuà una excursió a Sant Boi del Llobregat, Sant Ramon, Sant Climent, Brugués, castell d'Aramprunyà i Gavà.

Els dies 10 i 11, anaren al Montseny, seguint el següent itinerari: Sant Celoni, Campins, Santa Fe, Sant Marçal, Arbúcies i Hostalrich, i el 25 es dirigiren vers la Costa Brava, visitant Blanes, el castell de Sant Joan i Santa Cristina.

El dia 16, es celebrà una sessió de projeccions de plaques autocromes dels senyors Blasi, Collardin, Comella, Flaquer, Morer, Nonell, Raig, Serra, Sampera, Tuset, Vilanova i Xicart.

SECCIÓ D'ENGINYERIA.—El dia 2, feren una excursió al Prat del Llobregat, per visitar la fàbrica de «La Papelera Española».

Els dies 10 i 11, anaren a Girona, visitant les instal·lacions hidroelèctriques d'El Pasteral, i el dia 17 visitaren les obres de l'Estació de M. Z. A., central elèctrica i instal·lacions del Bloc-sistem.

SECCIÓ DE GEOLOGIA.—El dia 11, s'efectuà una excursió paleontològica, als vessants N. i NE. de Montserrat, des de Santa Cecília.

CONFERÈNCIES DE GEOLOGIA.—Organitzades per la Secció de Geologia i Geografia s'han donat una sèrie de conferències sobre Geologia estratigràfica que s'han vist ben concorregudes.

Aquestes conferències, que han sigut donades en forma de curset, han anat a càrrec del Dr. M. Faura i Sans.

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA.—*Visites i excursions*. El dia 11, anaren al Museu Arqueològic del Parc de la Ciutadella, per visitar les pintures murals romàniques.

El dia 18, es celebrà una excursió a Vilassar de Dalt i Premià, i el 29, a Sant Jeroni de la Murtra.

CONFERÈNCIES I EXPOSICIONS.—Aquesta SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA, inaugura el dia 21 una curiosíssima exposició fotogràfica d'imatges de la Mare de Déu, pertanyents al període romànic, a Catalunya, la qual cridà poderosament l'atenció pel gran nombre de fotografies exposades. Amb motiu d'aquesta exposició, s'imprimí un catàleg el qual ve a ésser un inventari, gairebé complet, de les imatges romàniques de la Mare de Déu existents a Catalunya.

Cal felicitar la Secció d'Arqueologia per la celebració d'aquestes exposicions monogràfiques que tantíssim interès tenen per a l'estudi de l'art.

A més de la celebració de l'Exposició esmentada, la SECCIÓ organitzà un curset de cinc lliçons sobre *La pintura romànica catalana damunt taula*, a càrrec del Director dels Museus d'Art i d'Arqueologia de Barcelona, Sr. J. Folch i Torres.

Els dies 14, 21 i 28 tingueren lloc les tres primeres lliçons els temes de les quals foren:

1.ª Lliçó.—Els monuments de la pintura romànica catalana damunt taula i la seva importància.—Estat dels coneixements sobre aquesta pintura, en emprendre el present estudi de conjunt.—L'aspecte utilitari dels monuments.

2.ª Lliçó.—Els procediments.—La construcció i preparació de les taules.—El dibuix.—Els colors i la tècnica pictòrica.—Els relleus de fusta.—Els relleus en estuc o en pastillatge.

3.ª Lliçó.—La imitació de l'orfebreria.—Boga de l'orfebreria des dels començos de l'Edat Mitja.—Els frontals metàlics.—Comparació dels frontals pintats amb els metàlics existents a Europa.—La imitació de l'esmail.

Noves

CINQUANTENARI DEL «CLUB ALPIN FRANÇAIS».—El CENTRE ha sigut invitat al Congrés que amb motiu del seu Cinquantenari celebrarà el C. A. F. a Aix-les-Bains. Aquest acte promet tenir la màxima importància, tota vegada que hi concorreran representants de les més conegudes societats alpines. La nostra entitat hi estarà també representada.

NOVA FEDERACIÓ.—Hem rebut un telegrama del senyor Bandres, president de la «Federación Vasco-Navarra de Alpinismo», comunicant la constitució de la mentada Federació en el Congrés celebrat a Elgueta i saludant-nos. El CENTRE ha correspost agraint la salutació i fent vots per l'èxit del nou agrupament alpi.

MAPA DEL MONTSENY.—S'han rebut les proves definitives del mapa indicat i aprovades per la J. D., s'ha donat ordre per procedir al seu tiratge. Confiem, doncs, que el pròxim mes es podrà donar al públic aquest mapa tan necessari per la difusió de l'excursionisme en una de les més belles contrades catalanes.

Estació meteorològica de Viella (Vall d'Aran)

RESUM DE LES OBSERVACIONS DEL MES DE MAIG DE 1924

TEMPERATURES A L'OMBRA				PRESSIONS BAROMÈTRIQUES	
MITGES MENSUALS		MÀXIMA ABSOLUTA en 24 hores	MÍNIMA ABSOLUTA en 24 hores	MITGES MENSUALS A 0° I A LA GRAVETAT NORMAL	
8 matí	4 tarda			8 matí	4 tarda
14°0	18°5	29°5 (dies 13 i 15)	—1° (dia 9)	681.35 mm.	680.87 mm.
Oscil·lació extre- ma men- sual 30°5 Variació màxi- ma diurna (dia 13) . . . 23°5		MITGES MENSUALS		A 0° I AL NIVELL DE LA MAR	
		22°24	7°35	763.04 mm.	761.03 mm.
				Màxima (dia 9) . . . 772.2 mm.	
				Mínima (dia 6) 753.7 »	
				Oscil·lació extrema. 18.5 »	

HUMITAT RELATIVA

PLUVIOMETRIA

MITGES MENSUALS	8 matí	4 tarda		
Termòmetre sec.	14°7	18°5	Total d'aigua caiguda en el mes . . .	51.0 mm.
Termòmetre moll	11°3	13°47	Dia de major caiguda (dia 2)	14.0 »
Humitat (percentatge) . . .	64.3	53.8	Intensitat per dia de pluja i neu . . .	3.64 »
Dies de saturació	—	—	Total d'espessor de neu en el mes . .	— mt.
			Dia de major espessor (dia 2)	— »
			Vent dominant en els dies de pluja i nevades.	NE.

VENT

DIRECCIÓ	8 matí	4 tarda	VELOCITAT EN 24 HORES	
Calma	3	1		
N.	4	3		
NE.	10	12	Mitja mensual diària	278.096 k.
E.	5	2	Màxima absoluta (dia 15)	530.400 k.
SE.	2	5	Recorregut total en el mes	8.931.000 k.
S.	3	2		
SW.	2	2		
W.	2	1		
NW.	—	3		

ESTAT DEL CEL

DIES	8 matí	4 tarda	DIES DE	NÚVOLS			NUVOLOSITAT	
				CLASSE	8 m.	4 t.	MITGES MENSUALS	
Serens	12	4	Pluja 14				8 matí	4 tarda
Nuvolosos	7	13	Boira 8	Cirrus	2	3		
			Gebre 0	Nimbus	3	3		
			Glaçada, 8 m. 0	Stratus	—	—	5.45	7.74
Coberts	12	14	Neu 4	Cúmulus	2	7		

NOTA.—Tempestes en els dies 14, 20, 30 i 31.

Les anotacions diàries han estat preses pel G.^a Josep i revisades pel Dr. M. FAURA I SANS.